

De herberg De Frisse Roemer

en wat er verder mee gebeurde

door J.W. Schoonderwoerd

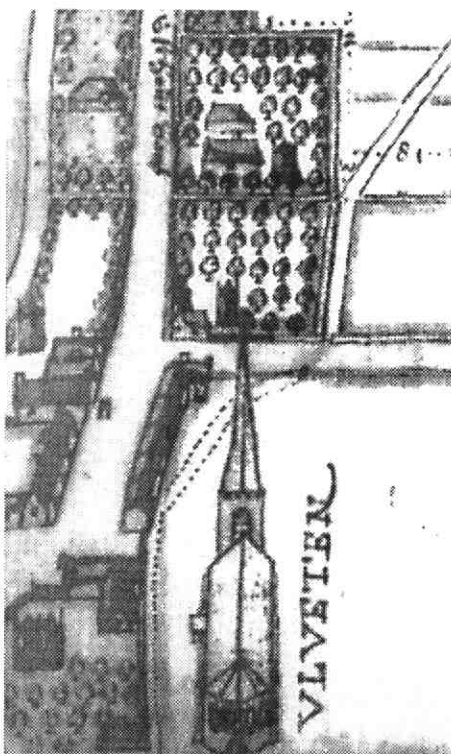
Ruim 25 jaar geleden, op dinsdag 2 augustus 1971, werd in alle vroegte begonnen met de sloop van een woonhuis in het midden van Vleuten, toen Dorpsstraat 8. Voordat men in Vleuten goed en wel wakker was stonden er nog maar een paar stukken muur overeind en was het verder een puinhoop. Eigenlijk had dat historische pand niet afgebroken mogen worden, maar nu was het te laat om daar iets tegen te doen. Tegenwoordig staan er op de plaats van dit beeldbepalend element in Vleuten een paar eenvoudige winkeltjes. In dit artikel wil ik iets vertellen over de rijke historie van dit pand, dat daar meer dan 400 jaar gestaan heeft en in het verre verleden een herberg was, en over de mensen die er gewoond hebben.

De herberg

Dat we nu nog beschikken over gegevens van de oudste tijd van de herberg, die in het toen nog kleine dorpje Vleuten stond, is het gevolg van een dramatische gebeurtenis in 1562: een vechtpartij met dodelijke afloop. De vastgelegde en bewaarde getuigenverklaringen hiervan 1) maken duidelijk wat er gebeurde. De vrouw van „de weert” Gijsbert Cornelisz had een kind gekregen en enkele buurvrouwen waren er op de „kraammaaltijd” geweest. Toen zij na afloop daarvan naar huis gingen en buiten nog even met elkaar stonden te praten, hoorden zij geschreeuw en lawaai in de herberg. Zij gingen weer naar binnen om te kijken wat er aan de hand was en zagen de waard met zijn blote handen proberen enkele vechtenden te scheiden. Het was echter al te laat en ene Hans Stevensz bleef dood op de vloer liggen, waarna de vechtpartij afgelopen was. Volgens de verklaring van één van de getuigen had zij de zoon van de herbergier, Pelgrom Gijsbertsz, wel met een rapier (lange degen) in de hand gezien, maar zij verklaarde daarbij dat hij nooit iets anders dan zijn broodmes droeg en dat hij dat rapier wel aan iemand die daar vechtende was „ontweldicht” zou hebben. Wie de dader was blijft onbekend want noch in het archief van het gerecht noch in dat van het Hof van Utrecht, dat criminele zaken behandelde, is daar iets van te vinden.

Blijft het feit dat we uit het voorgevalle weten dat er in 1562 al een herberg was en dat Gijsbert Cornelisz de herbergier was. Uit het volgende blijkt dat deze herberg aan de Dorpsstraat stond, die toen nog de dijk of de Heerenwech genoemd werd, tegenover de kerkweg naar Themaat, de tegenwoordige Schoolstraat. Op een kaartje van de landmeter Jan Rutgersz van den Berch uit 1599 is het huis al te zien en dat

betekent dat het nog ouder is dan de Broederschapshuisjes, die er toen nog niet stonden. Op een kaartje van de landmeter Henrick Verstraelen uit 1624 (zie afb. 1), waar de Broederschapshuisjes wel op staan, is de situering iets beter te zien. Aan de westzijde van het huis was toen nog niet gebouwd. Er is daar wel een hooiberg getekend, maar of die bij de herberg behoorde is niet duidelijk.

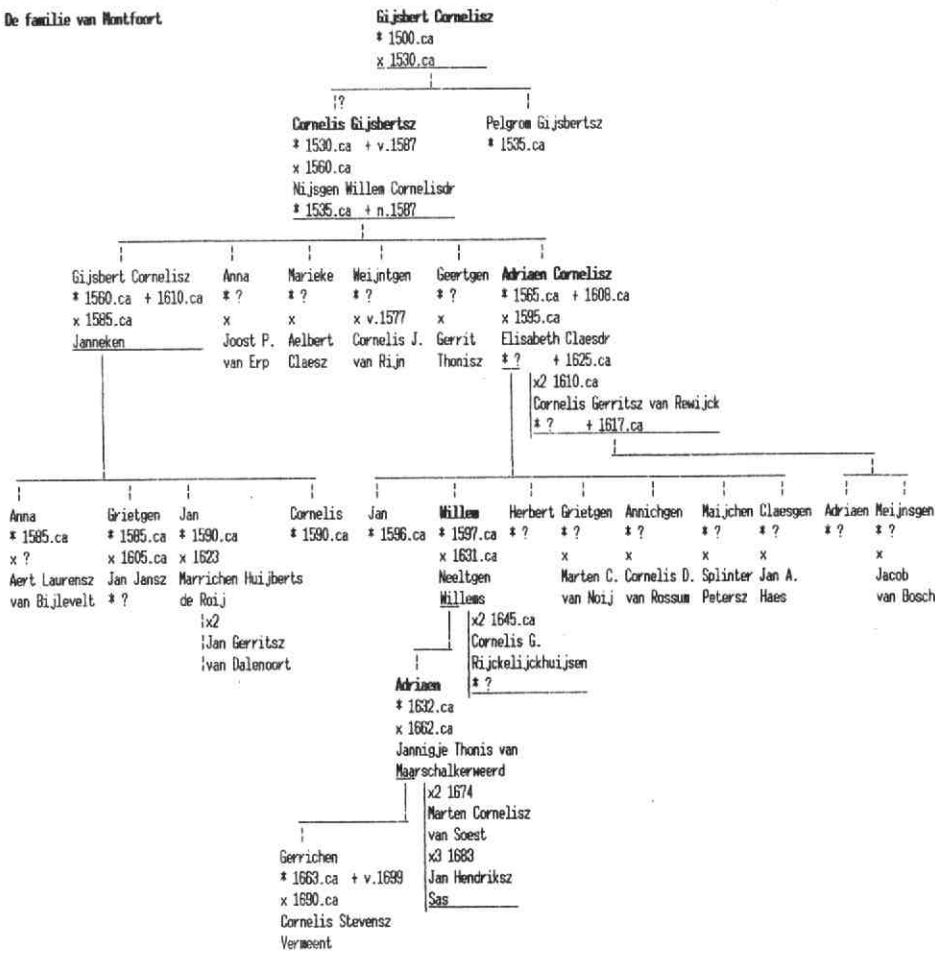
Afb. 1 Fragment (vergroofd) van de kaart van de landmeter Henrick Verstraelen uit 1624. Het noorden is rechts. Links de toen bestaande bebouwing aan de zuidzijde van de Dorpsstraat, die zich uitstrekt van de bakkerij op de hoek van de tegenwoordige Odenveltlaan tot en met het pand waarin de Frisse Roemer was gevestigd.

De familie van Montfoort

In 1632 vinden we Willem Adriaensz van Montfoort vermeld als herbergier in Vleuten 2) en deze heeft de herberg geërfd van zijn vader Adriaen Cornelisz van Montfoort 3), die een zoon was van Cornelis Gijsbertsz van Montfoort. Deze laatste was naar alle waarschijnlijkheid een zoon van Gijsbert Cornelisz, die we hiervoor als herbergier vermeld zagen. De familie is opgenomen in de hierna weergegeven stamboom. Omdat eigendomsverkrijgingen door vererving veelal niet werden geregistreerd in de registers van transporten van het gerecht, is moeilijk na te gaan wanneer de overgang van vader op zoon heeft plaats gevonden.

Cornelis Gijsbertsz kocht in 1559 3 1/2 morgen land onder Vleuten aan de Thematerdijk 4). Na zijn dood werden deze 3 1/2 morgen land in 1587 door zijn kinderen, als erfenamen, verkocht aan hun broer Adriaen Cornelisz 5). Hieruit blijkt dat Adriaen Cornelisz een zoon was van Cornelis Gijsbertsz. Adriaen Cornelisz van Montfoort, die omstreeks 1565 werd geboren, trouwde rond 1595 met Elisabeth Claes. Tussen 1596 en 1608 kregen zij 7 kinderen, waarvan Willem de tweede was. Toen overleed Adriaen en hertrouwde zijn vrouw Elisabeth met Cornelis Gerritsz van Rewijck, bij wie zij ook nog twee kinderen kreeg. Na het overlijden van Adriaen werd in 1608 een boedelscheiding gemaakt, waarbij Elisabeth zijn eigendommen behield en haar kinderen hun erfdeel uitkeerde in de vorm van een hypotheek van f 1500,- op de 3 1/2 morgen land, die haar man in 1587 verkreeg 6). In 1617, als Cornelis van Rewijck overleden is, verkoopt Elisabeth de 3 1/2 morgen land aan de Thematerdijk, met daarop de hypotheek van f 1500,-, aan haar zwager Gijsbert Cornelisz van Montfoort, een broer van

De familie van Montfoort

haar eerste man Adriaen 7). Gezien het bezit van de 3 1/2 morgen land op Themaat mogen we aannemen dat de van Montfoorts als herbergiers ook nog vee bezaten, wat in die tijd bij meerdere neringdoenden voorkwam.

Gezien het hiervoor vermelde feit, dat Willem Adriaensz de herberg van zijn vader erfde, ligt het voor de hand dat hij als herbergier zijn stiefvader en moeder is opgevolgd. Willem trouwde omstreeks 1630 met Neeltgen Willems, hetgeen blijkt uit een aan hen verleend octrooi voor het maken van een testament van 14 september 1630. (Zoals vaker gebeurde werd een testament ook bij of vlak na een huwelijk gemaakt.) Uit dit huwelijk is slechts één kind bekend, zoon Adriaen, die rond 1632 werd geboren. In 1633 kocht Willem 4 morgen land op Vleuterweide, genaamd de Kerckencamp, waaruit afgeleid kan worden dat ook hij vee bezat. Omstreeks 1645 overleed Willem en hertrouwde zijn vrouw met Cornelis van Rijckelijckhuijsen, die op Themaat woonde. Zij ging toen bij haar man wonen en de herberg met de 4 morgen land werden in 1647 verkocht aan Evert Aertsz Vereem, die toen herbergier werd 8).

Evert Aertsz Vereem

Evert Vereem, die getrouwd was met Grietgen Peters, kreeg van de verkopers een hypotheek van f 2.000,- op zijn huis en

de 4 morgen land. In 1650 leent hij nog eens f 350,— en f 650,— met zijn huis resp. zijn land als onderpand 8). Na 8 jaar eigenaar van de herberg te zijn geweest heeft Evert financiële problemen gekregen, want over 1655 t/m 1657 betaalt hij zijn rente en belastingen niet, hetgeen resulteert in een gerechtelijke verkoop van zijn bezittingen op 6 juli 1658 8). Zijn 4 morgen land brengen f 2.105,- op, de herberg f 1.344,- en zijn roerende goederen ruim f 274,—, wat bij elkaar echter niet voldoende is om zijn schulden te betalen.

Jan Gijsbertsz Blom

De herberg wordt dan gekocht door Jan Gijsbertsz Blom, die getrouwd was met Merrichen Jans de Jongh, en de omschrijving van het verkochte luidt: „seeckere huijsinge, erve en hoffstede, staende ende gelegen in dezen gerechte daar den Frischen Romer uijthangt, ... streckende uijt den Heerenwech tot in den Vleutenschen Rhijn toe, daar Willem Dircx weduwe oftewell seecker steechjen oostwaerts ende Cornelis Petersz wever westwaerts gelegen sijn .... op de laste van ses gulden jaerlicx als die erfgenamen van Joffrouwe de Wael van Vronesteijn uijt d'selve huijsinge ende erve sijn competentende.”

In de transportakte 9) wordt voor het eerst de naam Frissche Roemer vermeld, die op het uithangbord van de herberg

stond, en verder wordt daarin ook het steegje genoemd, dat aan de oostzijde van het perceel lag. Dit steegje werd en wordt als „seecker steegjen” vele malen als belending vermeld, ook in transportakten van het ten oosten daarvan liggende pand, en komt hierna ook nog ter sprake.

Van Jan Blom is niet veel bekend; vermoedelijk was hij verwant aan de Harmelense herbergiersfamilie van die naam. In 1663 lieten hij en zijn vrouw een testament op de langstlevende maken, waarin geen kinderen vermeld werden. In 1667 wordt hij vermeld als kerkmeester van Vleuten. Verder blijkt hij (later) een huis te hebben aan de Haar, dat zijn erfgenamen in 1679 verkopen.

Nogmaals van Montfoort

In 1663 verkoopt Jan Blom de herberg aan Adriaen Willems van Montfoort 10), waardoor deze weer in bezit van de familie van Montfoort komt. Het verkochte werd toen omschreven als „seeckere huijsinge ende erve ende hoffstede staende in desen gerechte daer den Frissche Roemer uijthangt ... streckende uijt den Heerenwech tot in den Vleutenschen Rhijn toe, daar Willem Dirckssoon weduwe oftewel seecker steechjen oostwaerts ende Cornelis Peterssoon erfgenamen westwaerts naest gelegen sijn”.

Adriaen trouwde rond 1662 met Jannigje Thonis van Maarschalkerweerd. Voorzover bekend hadden zij slechts één kind, een dochter Gerrichen, die trouwde met Cornelis Stevens Vermeent. Adriaen had zelf niet veel geld, want met de Frissche Roemer als onderpand leende hij voor deze koop f 1100,— van Willem Dircksz van Bijlevelt, de Vleutense bierbrouwer, die ook als geldschietter zeer bekend werd, maar daarbij natuurlijk ook bedong dat alleen zijn bier verkocht mocht worden. Vermoedelijk heeft Adriaen de lasten van de herberg niet kunnen dragen, want nog geen zeven maanden later, op 7 maart 1664, verkoopt hij hem aan zijn geldgever 11).

Willem Dircksz van Bijlevelt

In de transportakte wordt dezelfde eigendomsomschrijving gegeven als in het vorige transport, met toevoeging van „mits mede vier bedsteden, een scherm in de keucken, een plaet, een haelboom ende voorts alle de hoepen alsmede de boomen, horden, stellingen ende plancken in de huijsinge, backhuijs, kelder ende schuijre los leggende”. Van belang hierbij is de vermelding dat het huis een kelder had, een fraaie kelder met booggewelven, die altijd in gebruik is gebleven. Zoals uit de hierna vermelde akte blijkt, verhuurde Willem de herberg aan Rut Meertensz.

Gerrit Henricksz van Bijlevelt

In december 1664 ondoet Willem van Bijlevelt zich weer van zijn bezit en verkoopt hij het aan Gerrit Henricksz van Bijlevelt (geen familie) en zijn vrouw Joosgen Cornelis, waarbij het omschreven werd als „huijsinge, schuijre en backhuijs” te Vleuten 12). Het pand was toen verhuurd aan Rut Meertenz tot mei 1667. In 1671 is Gerrit van Bijlevelt overleden en krijgen zijn erfgenamen een hypotheek van f 1500,- op het pand 13).

Waarschijnlijk heeft het huis in de woe-lige jaren rond 1672 wel wat te verduren gehad en is de slechte economische toestand in de jaren daarna er de oorzaak van dat het, als het in april 1681 op verzoek van de familie van Bijlevelt wordt getaxeerd, nog maar op f 400,- gewaardeerd wordt 14). Zoals uit de hierna vermelde akte kan worden geconcludeerd is de herberg door Gerrit van Bijlevelt weer verhuurd aan Adriaen Cornelisz van Montfoort, die omstreeks 1672 overleden is, waarna zijn weduwe Jannigje van Maarschalkerweerd in 1673 hertrouwd is met Marten Cornelisz van Soest, die schipper in Vleuten was.

Johan van der Laeck

In mei 1681 15) werd het pand door de erfgenamen van Gerrit van Bijlevelt publiek verkocht, waarbij het omschreven werd als „seeckere huijsinge, schuijre ende backhuijs, staende en gelegen in den dorpe van Vleuten op de gront van de erfgenamen van Joffrouw de Wael van Vronesteyn,

streckende van den Herenwech tot in de weteringe toe, daer de nacomelingen van Gijsbert Jansz van Dijk westwaerts ende Willem Petersz wever off seecker steechjen oostwaerts naast gelant ende gelegen zijn, op de laste van ses gulden jaerlijcx die daer uijt tot grontgelt wort betaelt, jegenwoordich bij de weduwe van Meerten Cornelisz van Soest, in sijn leven schipper tot Vleuten, in huijre bewoont wordende, op conditie dat de cooper gehouden sall sijn uijt te houden de drie jaeren huijre die deselve daer aen noch tot Paschen 1684 is hebbende, mits gereede genietende de huijre jegens ses en dertich gulden jaerlijcx vrij gelts daervoor beloof.” Koper is Johan van der Laeck, schout van Vleuten, voor de som van drie honderd twintig gulden.

Uit deze akte blijkt dat Jannigje van Maarschalkerweerd intussen weer weduwe geworden is en de herberg huurde en dus nog steeds herbergierster was. Op 12 augustus 1683 hertrouwt Jannigje voor de tweede keer, nu met Jan Hendriksz Sas, zoon van de schoenmaker Hendrick Sas, die later de herberg huurt, want daarna wordt hij ook als herbergier vermeld.

Jan Hendriksz Sas

In 1696 koopt Jan Sas de herberg van Johan van der Laeck, dan omschreven als „huijsinge en erve te Vleuten, waar den Frisschen Roemer uijthangt” 16). Als hij in 1716 een hypothecaire lening wil hebben, blijkt er van de koop in 1696 geen transportakte bij het gerecht te zijn geregistreerd. Op 21 november 1716 gebeurt dat

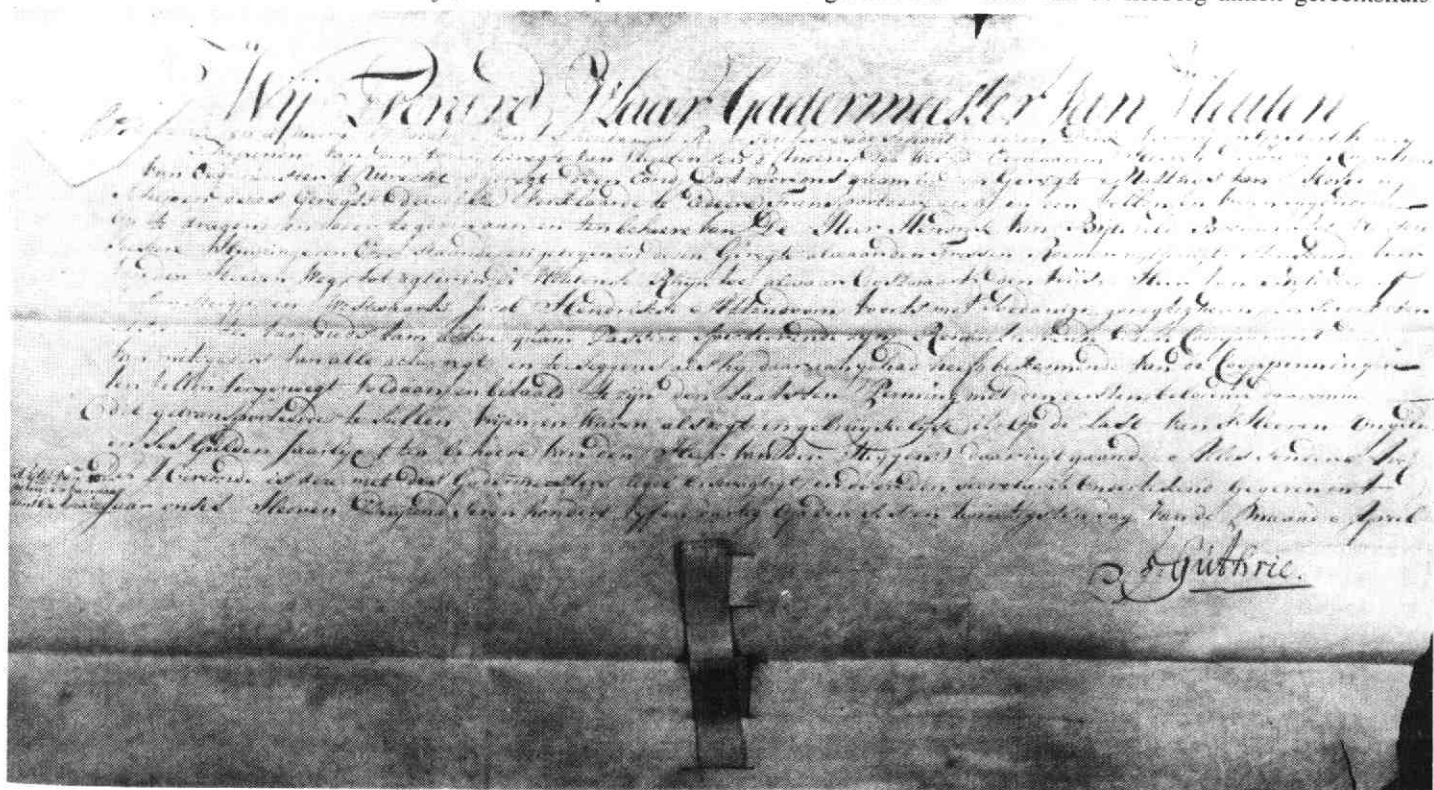
alsnog en daarna wordt ten name van Cornelis Kick te Utrecht een hypotheek van f 300,- gevestigd op „huijsinge en erve met allen sijnen toebehoren en 't gene daarinne aart en nagelvast is, staende ende gelegen in den dorpe van Vleuten, alwaar den Frissen Roemer uijthangt, strekkende voor van den Heerenwegh tot achter in den Vleutensenrijn toe, daar oostwaerts Willem Petersz of seker steegje en westwaerts Jacob Hendricksz Attendoorn naast gehuijst en geerft sijn, en dit alles soo en in diër voegen als den comparant hetselve heeft gekogt op den 1en february 1696 van Johan van der Laeck in leven oud schout tot Vleuten” 17).

Zoals u uit de hiervoor vermelde akten ziet werd vroeger, toen er nog geen kadaster was, de ligging van een perceel aangegeven door vermelding van de belendende eigenaren, wegen of wateren. Die belendende eigenaren wisselden echter ook vaak, zodat het niet altijd eenvoudig is de plaats te bepalen. Er blijkt wel steeds uit wie dan de buren zijn of geweest zijn, want soms werden de erfgenamen van een vroegere eigenaar vermeld.

In tegenstelling tot vroegere herbergiers is het Jan Sas kennelijk wel goed gegaan, want meer dan 35 jaar is hij herbergier in Vleuten geweest.

Matthijs Hoveling

In 1733, als Jan Sas ongeveer 80 jaar is, verkoopt hij de herberg aan Matthijs Hoveling, schepen van Vleuten en eigenaar van de herberg annex gerechtshuis

Afb. 2 Foto van de originele transportakte d.d. 26.04.1735 van de Frissen Roemer door Matthijs Hoveling aan Hendrik van Bijlevelt. (arch. fam. Van Dijk, foto A.J. van Weerdenburg)

De familie Lampe/Kok**Willem Lampe**

* 1700.ca + 1777

x1 1730

Johanna Stroomberg

* ? + 1763

x2 1763

Annigje van Roijen

* 1721 + 1775

x3 1775

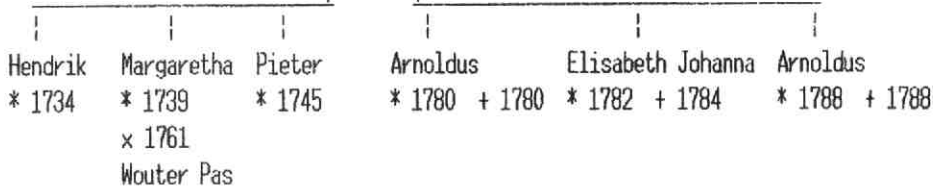
Maria Sibilla Sloot

* ? + ?

x2 1779

Hermanus Kok

* 1751 + ?

aan de overzijde van de Heerenwech 18). Waarom Matthijs toen een tweede herberg kocht is niet duidelijk, want anderhalf jaar later verkoopt hij hem weer en wel aan Hendrick Willemsz van Bijlevelt, brouwer te Vleuten 19), die dan eigenaar wordt van het pand dat 70 jaar daarvoor zijn vader Willem ook al bezeten heeft. (zie afb. 2).

Hendrick van Bijlevelt

Hendrick van Bijlevelt heeft de herberg ongetwijfeld verhuurd, maar aan wie is niet bekend. Hij is ook maar kort eigenaar geweest want in 1741 verkoopt hij hem weer en wel aan Willem Lampe 20), die toen vermoedelijk al huurder was.

Willem Lampe

Willem Lampe was sedert 1730 Mr chirurgijn in Vleuten. In dat jaar trouwde hij met Johanna Stroomberg uit Maarsse, die in maart 1767 overleed. Uit dit huwelijk had Willem drie kinderen, Hendrik (geb. 1734), Margrita (Margaretha) (geb. 1739), en Pieter (geb. 1745), waarvan alleen Margaretha in leven gebleven is. In mei 1767 hertrouwde Willem met Annigje van Roijen, dochter van Frans van Roijen van Heemsmade. Na haar overlijden, toen hij al rond 75 jaar was, hertrouwde hij in 1775 met de veel jongere Maria Sibilla Sloot.

Willem Lampe is ruim 30 jaar chirurgijn in Vleuten geweest en oefende zijn praktijk uit in de voormalige herberg. In 1748 kreeg hij van de Gereformeerde Diaconie van Vleuten een hypotheek van f 500,- op zijn huis 21). Willem was ook vele jaren schepen en kerkmeester van Vleuten en kocht in de loop der jaren nog

meerdere huizen in het centrum van Vleuten, waaronder 4 huizen ten westen van zijn eigen huis. Hij bezat ook enkele koeien en kocht in 1743 daarvoor 8 morgen (ca. 7 hectare) land op Themaat.

Willem overleed in december 1777 en werd in Vleuten begraven. In april 1778 vindt er een scheiding van de boedel van Willem plaats tussen zijn vrouw Maria Sloot en zijn enig overgebleven dochter Margaretha, die getrouwd is met Wouter Pas, koster in Kockengen 22). Hierbij wordt het huis van Willem toegescheiden aan zijn weduwe. In de boedelbeschrijving worden ook winkelwaren vermeld. Vermoedelijk wordt daarmee de barbierswinkel bedoeld, want in die tijd was het gebruikelijk dat de chirurgijn tevens barbier was.

Hermanus Kok

In mei 1778 hertrouwt Maria Sloot met Hermanus Kok uit Utrecht, die toen in Vleuten is komen wonen en in het pand van zijn vrouw een bakkerij is begonnen. Hermanus en Maria kregen tussen 1780 en 1788 nog 3 kinderen, die echter allen zeer jong zijn overleden.

Na 10 jaar bakker te zijn geweest verkoopt Hermanus de bakkerij in augustus 1788 23). Het pand werd toen omschreven als „huijsinge, erve en grond met een schuur, staande en gelegen in den dorpe van Vleuten, zijnde een broodbakkerije, thans bewoont door Hermanus Kock". De koopsom bedroeg 625 gulden, kosten koper, te betalen in de eerstkomende maand november, terwijl het huis betrokken kan worden zodra de heer Kock is verhuisd. De koper was Anthonie van Berkenstein, bakker in Harmelen, die het pand echter twee maanden later weer doorver-

kocht aan Jan Hoedemaker in de Meern voor 1400 gulden. Het transport vond plaats op 26 mei 1789 24).

De familie Hoedemaker

Jan Hoedemaker kwam uit Bunnik en was daar bekend onder de naam Jan van Hoeden, op welke naam hem op 7 oktober 1789 een akte van indemniteit werd verleend 25). In Vleuten werd hij echter Hoedemaker genoemd. Jan trouwde in november 1788 met Hendrica van ('t) Schip uit Oudenrijn. Op 9 juni 1789 leent hij van de 5 minderjarige kinderen van zijn schoonzuster Cornelia van 't Schip f 1000,- met hypotheek op zijn bakkerij 26). Jan en Hendrikje krijgen tussen 1789 en 1797 vijf kinderen, waarvan de oudste (Christiaan) en de jongste (Catharina) in 1797 overlijden.

In 1796 koopt Jan Hoedemaker van zijn bureen aan de westzijde, Nicolaas van Steenderen en zijn vrouw, „zeeker kombofje of snuivertje, staande achter de huizinge en op het erf van de verkoopers voornoemd, doch annex en tegen de huizinge of bakkerij van gemelde kooper" voor vijftig gulden 27). Volgens Van Dale is een kombofje of snuivertje een keuken, schuurtje of stookhok buiten het huis. Kennelijk was dat kombofje vroeger op grond van de buurman gebouwd. Bij de opmeting door het kadaster in 1832 blijkt de grens tussen de twee percelen echter een rechte lijn te zijn, zodat niet precies na te gaan is waar dat kombofje gestaan heeft.

In 1834 overlijdt Jan Hoedemaker en krachtens de in augustus 1836 opgemaakte boedelscheiding gaat de bakkerij over op zijn zoon Hendrik, die landbouwer was en in 1830 trouwde met Elisabeth van Bommel. In 1840 leent Hendrik f 1100,- op onderpand van „een huizinge erve en schuur, zijnde geappropriëerd tot broodbakkerij, staande en gelegen op het dorp Vleuten ... strekkende voor uit den dijk tot achter in de Vleutense wetering, alwaar aan de eene zijde de weduwe of erven Nicolaas van Steenderen en aan de andere zijde zekere steeg of toegang naar de Vleutense wetering voornoemd, op het kadaster bekend sectie A numero 67 inhouds grootte twee roeden tien ellen" 28).

Hendrik is niet lang bakker gebleven, want zeven jaar later, in september 1843, verkoopt hij de bakkerij aan Everardus van Dijk (geb. 1813), een zoon van bakker Evert van Dijk in Vleuten 29). De omschrijving van het verkochte luidde toen: eene huizing, van ouds genaamd de Frissche Roemer, geappropriëerd (verbouwd) tot eene broodbakkerij, met daarbij behorende schuur, verder betimmeringen, erve, grond en tuin, staande en gelegen in het dorp Vleuten, strekkende voor uit den dijk tot achter in de Vleutensche Wetering, belend

De familie Hoedemaker

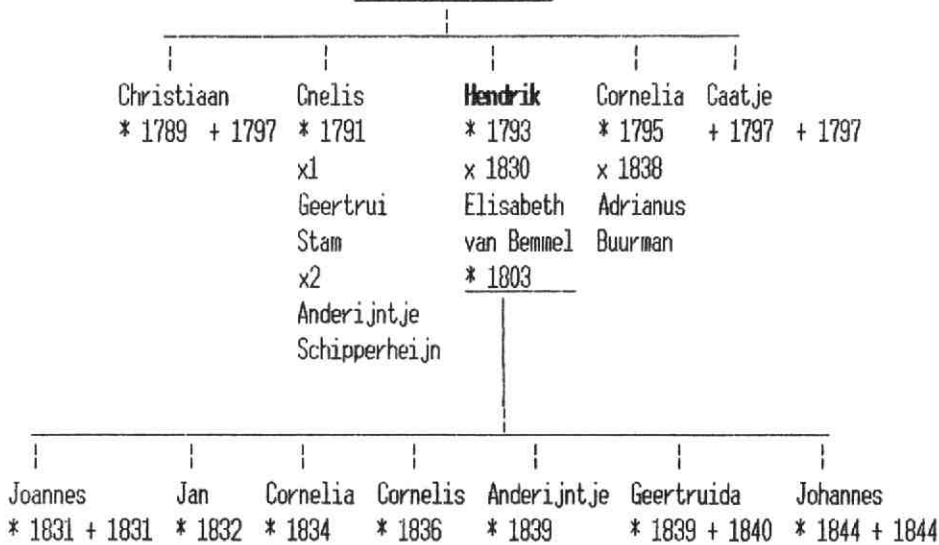
Jan

* 1753 + 1834

x 1788

Hendrika van Schip

* 1762 + 1834

aan de eenen zijde de weduwe of erven Nicolaas van Steenderen en aan de andere zijde zeker steegje of toegang naar opgemelde wetering, bij het kadaster der gemelde gemeente bekend in sectie A numero 67, huis en erf twee roeden tien ellen (2 aren 10 centiaren), en 67a huis en erf zestig ellen (60 centiaren) belast met eene erfpachtcanon van zes gulden per jaar ten behoeve van de weduwe Kelfkens of haar successoren, vermeld in een proces-verbaal van publieke verkoop op den zesden januarij zeventien honderd vijf en negentig gehouden". Verder vermeldt de koopakte: „Welk bovengemelde perceel door de verkoper in eigendom is verkregen uit den boedel en nalatenschap zijner ouders Jan Hoedemaker en Hendrika van Schip, blijkens onderhandsche acte van scheiding van dato zevenden augustus achttien honderd zes en dertig. De koper zal het door hem gekochte eerst kunnen aanvaarden primo mei aanstaande, als tot welker tijd de verkoper het gebruik en bewoning van hetzelfde aan zich reserveert". De koopsom is 1500 gulden „welke bij het teekenen en passeren dezès geheel kontant is betaald". Het huis had toen nummer 75.

Hetgeen in deze akte vermeld is over het erfpachtsrecht van een deel van het perceel (dat daarom met een apart nummer in de kadastrale legger werd vermeld) is kennelijk een voortzetting de vroegere grondeigendom, die in de eerdere koopakten voor het gehele perceel werd omschreven, en waarvoor toen ook zes gulden per jaar betaald moest worden. (zie afb. 3).

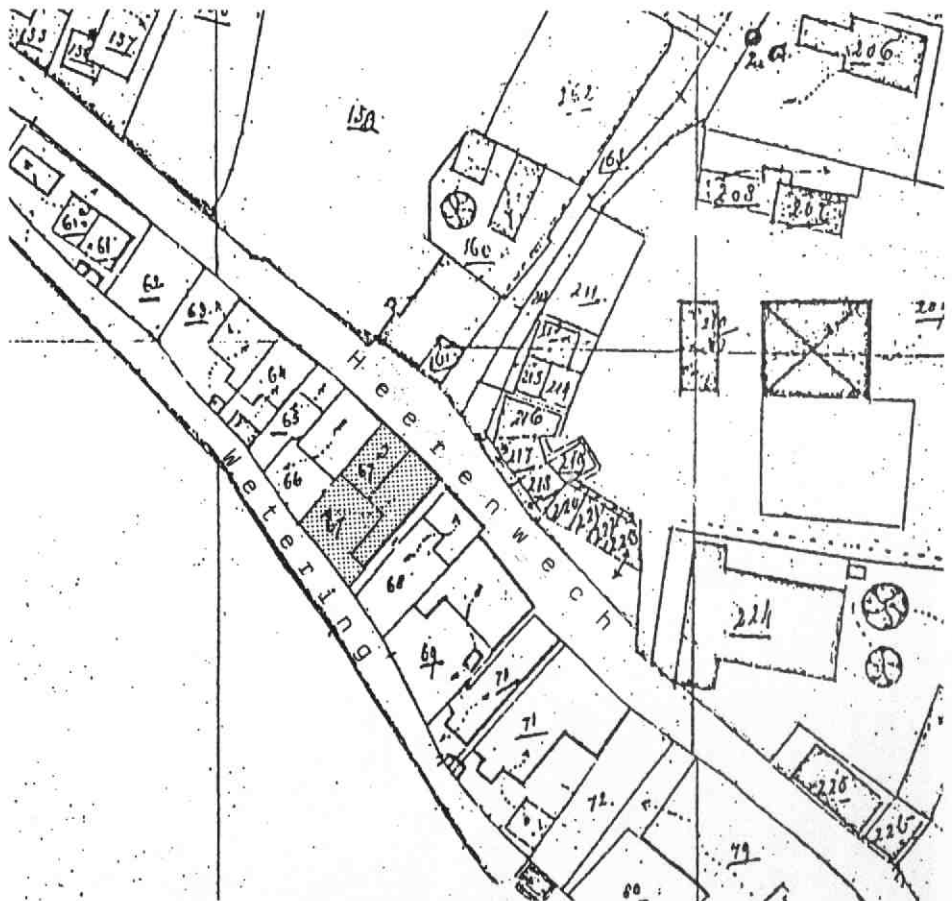
De familie Van Dijk

Evert van Dijk begon in 1844 in de door hem gekochte bakkerij een wagenmakerij,

kunnen gebruiken werd in 1845 aan Evert van Dijk op zijn verzoek door de gemeenteraad een vrije uitweg verleend door de steeg of uitweg naar de Vleutense Wete-ring „met allerhande soort van rijtuig behoorende tot zijne affaire" onder voorwaarde deze voor zijn rekening te moeten onderhouden en „nimmer aan de ingezetenen van Vleuten en Themaat eenige verhindering aan hunne vrije passage wordt toegebracht, en alzoo geen rijtuigen hoe ook genaamd in gemelde uitweg te laten staan waardoor beletzel aan de vrijheid der ingezetenen voornoemd wordt veroorzaakt" 30).

Omdat de steeg maar circa anderhalve meter breed was, was het moeilijk om met wagens achter het huis om naar de wagenmakerij te komen. Daarom maakte Evert de hoek van de achterkant van zijn huis schuin om er gemakkelijker in te kunnen draaien. Deze schuine muur is altijd zo gebleven (zie afb. 6).

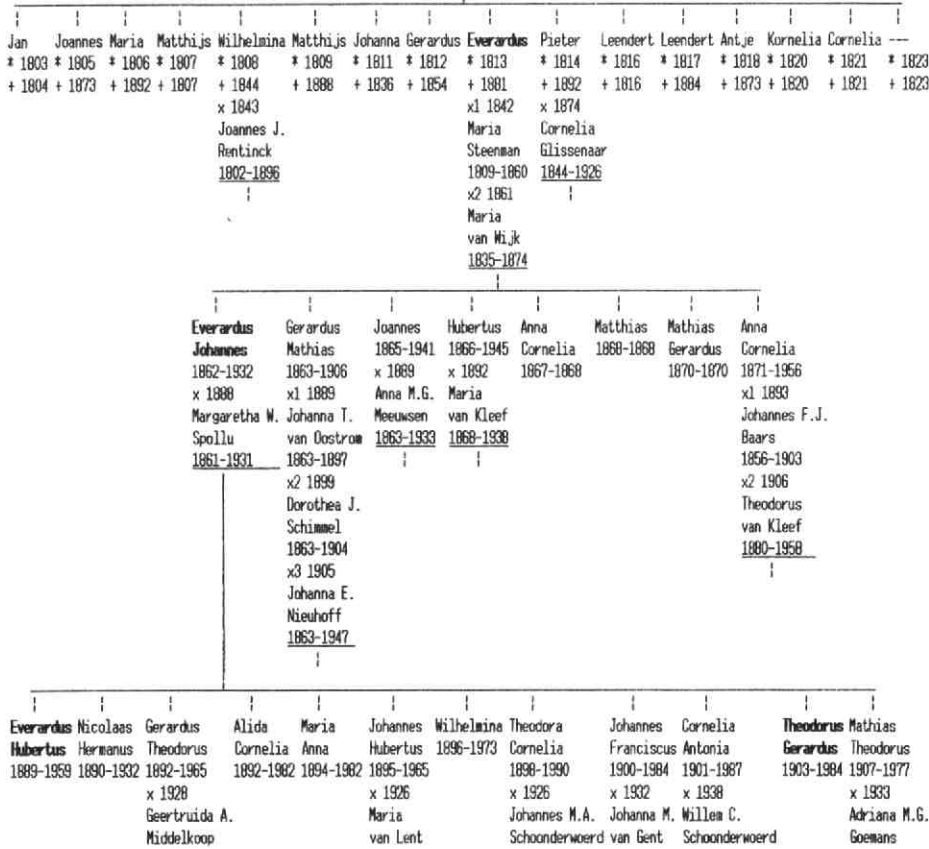
Evert van Dijk trouwde in 1842 met Maria Steenman uit Muideren. Na bijna 18 jaar getrouwd te zijn geweest overleed zij in maart 1860 zonder kinderen te hebben gekregen. In mei 1861 hertrouwde Evert met Maria van Wijk uit Montfoort. Tussen 1862 en 1871 kregen zij 8 kinderen, waarvan de 5e, 6e en 7e jong overleden. In februari 1874 overlijdt Maria van Wijk en blijft Evert met 5 jonge kinderen achter. In 1875

Afb. 3 Fragment van de kadastrale minuutkaart uit 1832. De nrs 67 en 67a geven de plaats aan van het beschreven pand aan de Dorpsstraat met oostelijk daarvan het steegje. De bakkerij achter het huis staat aan de zijde van de steeg.

De familie Van Dijk

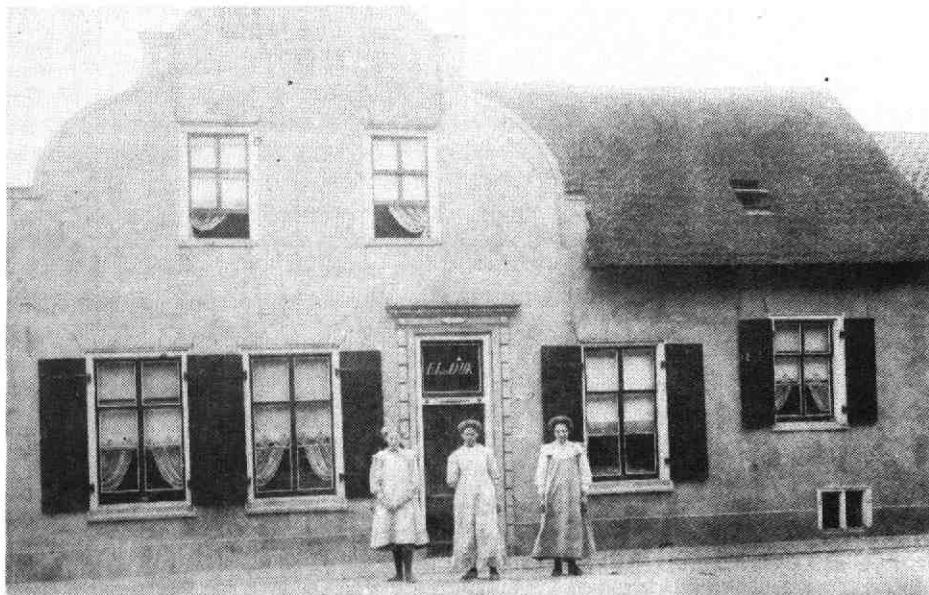
Evert
 * 1774 + 1839
 x1 1802
 Wilhelmina Verkerk
 * 1784 + 1804
 x2 1804
 Cornelia van Schalkwijk
 * 1781 + 1834

laat hij een testament maken 31), waarbij hij zijn huis en wagenmakerij legateert aan zijn oudste zoon Everard (Everardus Johannes, geb. 1862), tegen inbreng van de geschatte waarde daarvan in de boedel. In 1881 overlijdt Evert als zijn kinderen nog minderjarig zijn. Hun voogd is Albertus Franciscus van Heteren, wagenmaker in Harmelen, die een

goede bekende van Evert was.

In 1885 wordt een boedelscheiding opgemaakt, waarbij zoon Everard het huis met de wagenmakerij in eigendom krijgt, evenals de erfpacht van het perceel A 67a, waarvan Jan van Dijk, steenbakker in Maarssen (geen familie), intussen eigenaar geworden is 32).

Afb. 4 Foto van het huis Dorpsstraat A92 rond 1912. Voor het huis staan 3 dochters van E.J. van Dijk. (arch. fam. Van Dijk)

Evert's tweede zoon Gerardus Mathias (Geert) trouwde in 1889 en was kastelein in Het Oude Raadhuis, zijn derde zoon Joannes (Jan) werd onderwijzer en trouwde ook in 1889, en zijn vierde zoon Hubertus (Bertus) trouwde in 1892 en werd schipper in Harmelen. Zijn enig overgebleven dochter Anna Cornelia (Kee) woonde toen zij nog minderjarig was bij haar voogd in Harmelen en kwam in 1893 terug naar Vleuten, waar zij trouwde met Johannes Baars, die timmerman was.

In 1888 trouwde Everard met Margaretha Wilhelmina Spollu uit Alphen aan den Rijn. Tussen 1889 en 1907 kregen zij 12 kinderen. Zij hadden toen ook nog de kruidenierswinkel. Naast wagenmaker was Everard ook houthandelaar en in 1892 kocht hij een terrein aan de vroegere Parkweg (waar nu de straat Houtwerf ligt) voor houtopslag 33). In 1913 bouwde hij daar een elektrische zagerij, die tot 1972 in bedrijf is geweest.

Vroeger werden de huisnummers nogal vaak gewijzigd. Het nummer 75 werd rond 1860 veranderd in A 148 en daarna in de periode tot 1910 had het de nummers A82, A154, A114 en A116. Daarna kreeg het nummer A92 en rond 1925 werd het A107.

In 1907 bouwde Everard achter zijn huis aan de westzijde een nieuwe wagenmakerij en werd de vroegere bakkerij aan de oostzijde (aan de kant van de steeg) afgebroken. Toen werd ook de voorgevel van het huis gerestaureerd en voorzien van nieuwe ramen en een nieuwe voordeur in Louis XVI-stijl (zie afb. 4).

Omstreeks 1920 werd de winkel in het huis opgeheven en werd in die ruimte het kantoor van de houthandel gevestigd. In 1902 werd Everard benoemd tot gemeenteteontvanger. Deze functie, die hij tot 1 juli 1930 bekleedde, was toen nog geen volle dagtaak en werd door hem thuis uitgeoefend, waarbij het kantoor van de houthandel tevens diende als kantoor van de gemeente-ontvanger. Van 1930 tot zijn dood was Everard ook procurator van de R.K. Broederschap van Vleuten.

De welbekende steeg, die altijd werd aangemerkt als openbare grond van de gemeente, kreeg bij het opmaken van de kadasterkaarten in 1832 geen nummer en werd ook niet in de kadastrale legger als eigendom van de gemeente vermeld. In 1916 wordt deze omissie hersteld en wordt de steeg onder nummer A 1640, ter grootte van 36 ca, in de legger bij de eigendommen van de gemeente opgenomen.

Na ruim 80 jaar te hebben bestaan, werd in 1926 werd het wagenmakersbedrijf beëindigd, toen zoon Johannes Hubertus (Jan), die het vak bij zijn vader had geleerd, elders in het dorp een eigen wagenmakerij begon.

In 1929 koopt Everard van Dijk voor f 124,- de erfpacht van perceel A 67a, dat

Afb. 5 Foto van de zuidzijde van de Dorpsstraat rond 1955. Helemaal links het huis dat oostelijk van de steeg stond, rechts van de steeg het huis van de familie van Dijk. (arch. fam. Van Dijk)

Afb. 6 Foto van het huis Dorpsstraat 8 in 1971. Aan de achterkant van de zijgevel, waar de steeg was, is de afgeschuinde hoek van de gevel te zien. Het huis aan de oostzijde van de steeg was toen al afgebroken. (foto J. Verheul, arch. fam. Van Dijk)

intussen van Jan van Dijk is overgegaan op Johanna Frederica Knoops te Utrecht en vervolgens op Jan Peelen, koopman te Maarssen en daarna op diens zuster Johanna Frederica Peelen, zodat hij het gehele huisperceel nu in volle eigendom heeft 34).

In 1932 overlijdt Everard van Dijk en krijgen zijn oudste zoon Everardus Hubertus (Eef), die ongehuwd was, en zijn overige nog thuis wonende kinderen het

pand aan de Dorpsstraat uit de boedel van hun vader. Het bedrijf van houthandel en houtzagerij werd in 1930 ingebracht in de N.V., later C.V. Houthandel E.J. van Dijk, waarvan Eef en zijn broers Johannes Franciscus (Jo) en Theodorus Gerardus (Theo) beherende vennoten waren, resp. in de functies van directeur, bedrijfsleider en boekhouder 35). Het kantooradres van de houthandel was Dorpsstraat A107.

Toen Theo per 1 juli 1930 werd benoemd tot gemeente-ontvanger, bleef het kantoor (tot 1957) in gebruik als kantoor van de gemeente-ontvanger. Theo, die ook ongehuwd was, volgde zijn vader op als procurator van de Broederschap, was jarenlang penningmeester van het R.K. kerkbestuur, voorzitter van de Bouwvereniging St. Joseph en later ook bestuurslid van de Bejaardenstichting Sint Jozefzorg, zodat zijn kantoor een belangrijke functie in de plaatselijke gemeenschap vervulde.

Bij de officiële invoering van straatnamen door de gemeente in 1950 werd het huisnummer A107 gewijzigd in Dorpsstraat 17.

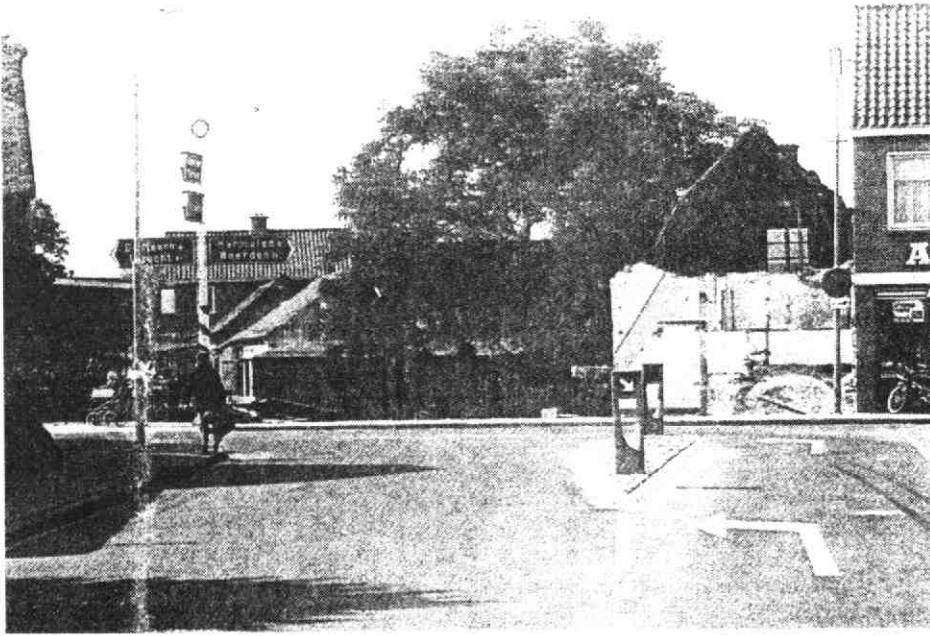
In 1959 overlijdt Eef en komt het pand aan zijn mede-eigenaren, t.w. de zusters en broer die met hem samenwonen (Alida Cornelia, Maria Anna, Wilhelmina en Theodorus Gerardus).

In verband met een hermeting door het kadaster worden de percelen A 67 en A 67a in 1961 verenigd en nieuw genummerd sectie E nummer 768, ter grootte van 292 ca. De steeg krijgt nummer E 766 en het huis ten oosten daarvan E 766. In 1967 wordt het huisnummer 17 gewijzigd in 8.

In 1969 ontvangt de familie Van Dijk van de minister van C.R.M. een kennisgeving van de voorgenomen plaatsing van „het monument Dorpsstraat 8” op de lijst van beschermde monumenten, hetgeen inhoudt dat voor wijziging of afbraak van het monument vergunning van de minister van C.R.M. vereist is 36). Op de lijst werd het pand aangeduid als boerderij, wat, gezien de hier weergegeven geschiedenis, een volkomen foute aanduiding was.

In 1969 wordt het pand ten oosten van de steeg (Dorpsstraat 6), dat ook op de voorlopige lijst van monumenten was geplaatst, gekocht door W.J. de Bouter (op naam van zijn echtgenote Mw. C.J. Mangelsdorf), die het laat afbreken om er een winkelpand op te laten bouwen. Hij treedt in overleg met de gemeente om de steeg te kopen, in ruil voor een strook grond langs de straat, om ook op de grond van de steeg te kunnen bouwen. Dit vernomen hebbend richt Theo van Dijk zich namens de eigenaren van Dorpsstraat 8 tot de gemeente en wijst het gemeentebestuur op het recht van uitweg dat aan de familie in 1845 werd verleend en op het feit dat de riolering van het huis van de achterzijde daarvan door de steeg naar de straat ligt. De gemeente antwoordt hem dat de verkoop zal geschieden „behoudens rechten van derden”, hetgeen betekent dat hij zich daarover met de koper zal moeten verstaan 37). In mei 1970 besluit de raad van de gemeente Vleuten-De Meern tot ruil van de grond van de steeg met Mw. C.J. de Bouter-Mangelsdorf.

Mede om verdere problemen over de steeg te voorkomen, verkopen Theo van

Afb. 7 Krantenfoto van augustus 1971, genomen tijdens de afbraak van het pand Dorpsstraat 8. Op deze foto is rechts onder het nog niet afgebroken achterste deel van het huis het gewelf van de oude kelder te zien. (foto De Brug)

Dijk en zijn zusters hun pand Dorpsstraat 8 aan W.J. de Bouter. Het voorlopig koopcontract wordt getekend op 3 februari 1971 en het transport vindt plaats op 21 juli 1971 op naam van Mw. C.J. Mangelsdorf, echtgenote van W.J. de Bouter 38). Op 9 juli 1971 verlaat de familie Van Dijk de woning en dient de heer de Bouter bij burgemeester en wethouders een principe-aanvraag in voor de bouw van een bedrijfspand op de percelen Dorpsstraat 6 en 8. Op 23 juli berichten burgemeester en wethouders aan hem dat zij bereid zijn aan het plan medewerking te verlenen, ware het niet dat het perceel Dorpsstraat 8 op de voorlopige lijst van monumenten is geplaatst en dat daaraan consequenties zijn verbonden.

Op dinsdag 2 augustus 1971 wordt het pand Dorpsstraat 8 in alle vroegte afgebroken. En daarmee is een beeldbepalend historisch pand in het centrum van Vleuten voorgoed verdwenen.

Die afbraak had nog een politiek staartje. In de plaatselijke en regionale bladen verschenen met grote koppen berichten over de afbraak: „Beschermd pand werd onverhoeds gesloopt”, „Ondanks voorkomen op Monumentenlijst: Boederij voor dag en dauw met de grond gelijk gemaakt”, „Sloop monument oogluikend toegestaan?” en „CRM is kwaad op Vleuten”.

Op 9 augustus 1971 ontvangt de gemeente bericht van de staatssecretari van CRM dat ingevolge artikel 9, 1e lid, van de Monumentenwet de lijst voor de gemeente

Vleuten-De Meern is vastgesteld en dat het pand Dorpsstraat 8 daarop is gehandhaafd. Op 20 augustus schrijven burgemeester en wethouders aan de minister van CRM: „Op de door u inmiddels vastgestelde „Lijst van monumenten in de gemeente Vleuten-De Meern” staat vermeld het pand Dorpsstraat 8, omschreven als „Boederij, dwarshuis, gepleisterd met topgevel, deuromlijsting Louis XVI, opkamer, rieten dak”. Als eigenaar staat vermeld de familie Van Dijk te Vleuten. Thans blijkt, dat de familie Van Dijk het pand onlangs heeft verkocht aan Mevrouw C.J. de Bouter-Mangelsdorf te Vleuten. Voordat dezerzijds hiervan aan u kon worden kennisgegeven bleek ons, dat de nieuwe eigenaresse het pand heeft afgebroken. Wij menen er goed aan te doen u van deze afbraak in kennis te stellen.” 39)

Op 2 september vraagt het lid van de gemeenteraad C.R. de Kogel aan de raad een interpellatie over “de gang van zaken in verband met het onrechtmatig slopen van het pand Dorpsstraat 8 te Vleuten, door de eigenaar W.J. de Bouter”. In de vergadering van de raad van 7 september antwoordt de voorzitter dat hij meent „dat gezien de wijze waarop de samenstelling van de lijst heeft plaats gehad (zonder overleg met de gemeente), het rijk ook de controle maar moet uitoefenen en dat deze zaak niet door de gemeente overgenomen behoeft te worden”. En daarmee is de storm voorbij en wordt er ter plaatse een zestal kleine winkels met bovenwoningen gebouwd.

Bronnen

Voorzover niet nader vermeld zijn gegevens in dit artikel ontleend aan de doop-, trouw- en begraafregisters van de kerken in Vleuten, de registers van de burgerlijke stand, de oude bevolkingsregisters en de kadastrale registers, alsmede aan de akten welke in het documentatiecentrum van de vereniging aanwezig zijn (Collectie van der Poel).

(GAU No: Gemeentearchief Utrecht, Notarieel archief; RAU Do: Rijksarchief Utrecht, Dorpsgerechten (microfilms HV); AVD: archief familie Van Dijk Vleuten; HV: archief Hist. Ver.)

- 1) 1564.06.05 GAU No U001a001; HV Inv. nr 2GC115
- 2) 1632.01.11 RAU Do 2051
- 3) 1650.06.06 RAU Do 2051
- 4) 1559.05.02 RAU Do 2048
- 5) 1617.08.09 RAU Do 2051
- 6) 1608.10.29 RAU Do 2051
- 7) Zie 5)
- 8) 1650.06.06 RAU Do 2051; 1660.04.14 (1647.05.01) RAU Hof.v.Utr.Civ.Sent.187-4; HV 2GA710
- 9) 1663.08.27 (1658.07.06) RAU Do 2052; HV 2GA172
- 10) 1663.08.27 RAU Do 2052
- 11) 1664.03.07 RAU Do 2052/2061; HV 2GA174/786
- 12) 1664.12.12 RAU Do 2052/2061; HV 2GA177/178
- 13) 1671.03.04 RAU Do 2053
- 14) 1681.04.29 RAU Do 2053
- 15) 1681.05.21 GAU No U049a002; HV 2GA233; 1681.09.28 RAU Do 2053
- 16) 1716.11.21 (1696.06.01) RAU Do 2055
- 17) 1716.12.10 RAU Do 2055
- 18) 1733.10.20 RAU Do 2056
- 19) 1735.04.26 RAU Do 2056; AVD Nr 1
- 20) 1741.05.01 RAU Do 2056
- 21) 1748.08.10 RAU Do 2057
- 22) 1778.04.18 GAU No U188a033; HV 2GC379
- 23) 1788.08.06 RAU Do 2065; 1788.10.18 GAU No U211a005; 1789.05.26 RAU Do 2059; AVD Nr 2
- 24) 1788.10.18 RAU Do 2065; 1789.05.26 RAU Do 2059; AVD Nr 3; HV 2GC568
- 25) 1789.10.07 HV 2HM059
- 26) 1789.06.09 RAU Do 2059
- 27) 1796.12.23 AVD Nr 4
- 28) 1843.08.30 AVD Nr 11
- 29) 1843.09.19 RAU No R 34-1 765; AVD Nr 12
- 30) 1845.04.29 AVD Nr 13
- 31) 1875.06.12 GAU No U305c041; AVD Nr 17
- 32) 1885.08.04 Kad.Utr.Openb.reg.deel 445 nr 18
- 33) 1892.08.06 AVD Nr 22
- 34) 1929.10.18 Kad.Utr.Openb.reg.deel 1043 nr 38
- 35) 1930.12.08 AVD Nr 62
- 36) 1969.08.04 AVD Nr 112
- 37) 1970.04.22 AVD Nr 115
- 38) 1971.02.03/1971.07.21 AVD Nr 123
- 39) 1971.07.23 Gem.arch.Vleuten

Met dank aan de heer J.H. van der Poel, die mij behulpzaam was met het opzoeken van oude akten uit de notariële archieven.